

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม ที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ สมาชิกในสังคมเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ มีวิถีการดำรงชีวิต การผลิต ประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่หลากหลาย จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายจากธรรมชาติ มีการดำรงชีพอยู่บนฐานของเกษตรกรรมเพื่อยังชีพเป็นหลัก ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน จะเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ช่วยเหลือค้ำจุนซึ่งกันและกัน มีระบบเศรษฐกิจพื้นฐานที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน และแบ่งปันกันด้วยน้ำใจเอื้ออารี สามารถสร้างความพอเพียงให้กับครอบครัวและชุมชนได้ หลังจากที่สังคมไทยมีการพัฒนาโดยมุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ และเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ทำให้กระบวนการผลิตและการจัดระเบียบสังคม รวมทั้งโครงสร้างของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม

สำหรับภาคเกษตรกรรมได้ถูกกระทบจากนโยบายของรัฐ ที่ต้องการผลิตเพื่อการส่งออก โดยเกษตรกรต้องมีการขยายพื้นที่เพื่อการผลิต และพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มการผลิตจึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการทำเกษตรแบบดั้งเดิมมาเป็นการทำเกษตรแผนใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้สูงขึ้น ทั้งนี้เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐ ผลกระทบที่ตามมาคือปัญหาการมีหนี้สินของเกษตรกร เพราะต้องพึ่งพิงเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็น ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช เครื่องจักร และสิ่งเหล่านี้ก็เป็นสาเหตุทำให้การลงทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น ดังนั้นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาที่เน้นแต่เรื่องความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆมากมาย นอกจากปัญหาการเป็นหนี้สินแล้วยังเกิดปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมืองและปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ เป็นต้น

ท่ามกลางกระแสการพัฒนาระแสหลักที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนในชนบทต้องพึ่งพาจากภายนอกมากยิ่งขึ้น นักวิชาการหลายฝ่ายมองเห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการทบทวนถึงการพัฒนาที่ผ่านมาและมองเห็นทางเลือกใหม่ของการพัฒนา เช่น การพัฒนาแนวนิเวศที่นำเอาหลักการของการพัฒนากับการอนุรักษ์ธรรมชาติ รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมมาผสมผสานกัน โดยคำนึงถึงการรักษาธรรมชาติเพื่อชนรุ่นหลังในอนาคต โดยเน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพมากกว่าความเจริญทางด้านปริมาณ สำหรับปัญหาเกษตรกรรมที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดกระบวนการแสวงหาแนวทางการเกษตรกรรมแบบใหม่ขึ้นในสังคมไทย แทนที่จะพึ่งพาการผลิตจากเครื่องจักรหรือ

เทคโนโลยีสมัยใหม่ ก็ให้ความสำคัญกับวิถีการผลิตแบบธรรมชาติและเรียนรู้กับธรรมชาติ ดังนั้นเกษตรกรรมทางเลือกจึงเกิดขึ้น เช่น เกษตรกรรมผสมผสาน ไร่นาสวนผสม เกษตรกรรมธรรมชาติ เป็นต้น (เสรี พงศ์พิศ, 2536:165-169) ขณะเดียวกันได้มีนักวิชาการและผู้สนใจ ได้พยายามวางรากฐานกรอบความคิดของระบบเกษตรกรรมทางเลือกตามแบบแผนของไทยขึ้นเรียกว่า “พุทธเกษตรกรรม” ซึ่ง ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้วิเคราะห์ว่าสังคมเกษตรกรรมกำลังล่มสลาย เกษตรกรเป็นหนี้สิน ต้องหนีไร่นามาทำงานในเมือง ระบบนิเวศถูกทำลาย เกิดความเครียดในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เพราะผลของระบบบริโภคนิยมและการกระตุ้นการผลิตอย่างไม่ลืมหูลืมตา และพุทธเกษตรกรรมจะเป็นทางออกให้แก่สังคมชนบทได้ โดยองค์ประกอบของพุทธเกษตรกรรมหรือสังคมที่พึงประสงค์นั้นต้องประกอบไปด้วย การผลิตที่ไม่ทำลายธรรมชาติ ระบบการเมืองที่มีการกระจายอำนาจ และการพัฒนาจิตใจ เป็นต้น (วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, 2539:16)

เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจขึ้นในพ.ศ.2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สังคมไทยสามารถรอดพ้นภาวะวิกฤตินี้ไปได้ โดยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ มีความสัมพันธ์กับแนวคิดพุทธเกษตรกรรม คือเป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นการพึ่งตนเองที่มีการผลิตโดยไม่ได้ปฏิเสธระบบการค้า หากแต่เน้นการผลิตให้เพียงพอต่อการบริโภคและเน้นการบริโภคสิ่งที่ผลิตขึ้นเอง เมื่อเกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับครัวเรือนและชุมชนแล้วยังสามารถรวมกลุ่มที่เข้มแข็งร่วมกันผลิต แปรรูปผลผลิต และสร้างตลาดทางเลือกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตของตน โดยระบบการค้าที่เป็นธรรมและเอื้ออาหารต่อผู้บริโภค จะทำให้เกษตรกรมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและยังทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น จากระบบการผลิตที่เน้นการสร้างสมดุลกับธรรมชาติทำให้สุขภาพของผู้บริโภคดีขึ้น เพราะได้บริโภคอาหารปลอดภัยจากสารพิษ(ประเวศ วะสีและคณะ, 2548:214) ขณะเดียวกันมีการให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจิตใจ มีการจัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับธรรมชาติอย่างสมดุลและพึ่งตนเอง วิถีการดำเนินชีวิตดังกล่าวเป็นหัวใจสำคัญที่มีอยู่ในพุทธศาสนา มีการผลิตแบบยังชีพโดยไม่ได้มุ่งแสวงหาความร่ำรวยหรือความมั่งคั่งทางวัตถุเป็นสำคัญ

ปัจจุบันในสังคมไทยได้มีบางชุมชนนำแนวคิดพุทธเกษตรกรรม มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดการพึ่งตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้ได้กระจายไปตามภาคต่างๆทั่วประเทศ ในปัจจุบันมีชุมชนที่นักบวชชาวอโศกได้ก่อตั้งขึ้น โดยมีสมณะโพธิรักษ์ทำหน้าที่เป็นประธานสงฆ์ และเป็นผู้นำสูงสุดของชาวอโศกทั้งหมด ปัจจุบันมี 9 แห่ง คือ

- สันติอโศก กรุงเทพมหานคร
- ปฐมอโศก ต.พระประโทน อ.เมือง จ.นครปฐม

- ศีรษะอโศก ต.กระแซงใหญ่ อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ
- ศาลืออโศก ต.โคกเดื่อ อ.ไพศาลี จ.นครสวรรค์
- สี่มาอโศก ต.หนองบัวศาลา อ.เมือง จ.นครราชสีมา
- ราชธานีอโศก ต.บุงใหม่ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี
- ภูผาฟ้าน้ำ ต.ป่าแป๋ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
- ทักษิณอโศก อ.เมือง จ.ตรัง
- หินผาฟ้าน้ำ จ.ชัยภูมิ

สำหรับชุมชนปฐมอโศกได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2523 มีขนาดเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 80ไร่ โดยได้มาจากการบริจาคของญาติธรรมที่มีความเลื่อมใสศรัทธาและชาวปฐมอโศกได้ระดมเงินซื้อจากชุมชนรอบข้าง มีบ้านพักที่ปลูกอยู่ในชุมชนประมาณ 100 กว่าหลังคาเรือน การรวมกลุ่มกันเป็นสังคมมีพื้นฐานมาจากการยึดความคิดทางธรรมะอย่างเดียวกันคือ การปฏิบัติศีล 5 ละอบายมุข กินอาหารมังสวิรัต และดำรงชีพด้วยการยึดหลักเกษตรกรรมแบบพอเพียง มีการนำหลักพุทธศาสนาใช้ในการทำเกษตรกรรม และให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองเป็นหลัก ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจชุมชนปฐมอโศกได้พิสูจน์ให้สังคมภายนอกได้ตระหนักถึงเรื่องการพึ่งพาตนเองอย่างจริงจัง พร้อมทั้งได้เปิดตัวเองเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้สำหรับผู้สนใจให้ได้เข้ามาศึกษาวิถีชีวิตและวิถีปฏิบัติของชาวชุมชน รวมทั้งชาวชุมชนเองก็ได้มีโอกาสออกไปเผยแพร่และแนะนำวิธีการทำเกษตรธรรมชาติแก่ผู้สนใจ ซึ่งการทำเกษตรแบบธรรมชาติได้เริ่มมาตั้งแต่การก่อตั้งชุมชน มีการลองผิดลองถูก จนปัจจุบันมีผลผลิตทางการเกษตรที่เพียงพอสำหรับคนในชุมชน การศึกษาครั้งนี้จึงต้องการศึกษาถึงศักยภาพของพุทธเกษตรกรรมในการพึ่งตนเองของชุมชน

1.2 คำถามการวิจัย

วิธีการผลิตตามแนวพุทธเกษตรกรรมทำให้สมาชิกในชุมชนปฐมอโศกสามารถดำรงชีพแบบพึ่งตนเองได้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1. ศึกษารูปแบบและกระบวนการผลิตตามแนวคิดพุทธเกษตรกรรมของชุมชนปฐมอโศก
2. วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และมุมมองเกี่ยวกับการพึ่งตนเองของสมาชิกในชุมชน
3. ประเมินศักยภาพในการพึ่งตนเองของสมาชิกในชุมชน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.ขอบเขตเชิงพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้เลือกชุมชนปฐมอโคก ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม กลุ่มประชากรที่ศึกษาคือสมาชิกในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี ซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน บุคคลในกระบวนการผลิต ผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์ ครู และบุคคลภายนอกชุมชนที่มีการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆกับสมาชิกในชุมชนปฐมอโคก

2.ขอบเขตเชิงเนื้อหา โดยศึกษาถึงรูปแบบและกระบวนการผลิตรวมทั้งกระบวนการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของสมาชิกชุมชนตามแนวคิดพุทธเกษตรกรรม ศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และมุมมองของสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

3.ขอบเขตเชิงระยะเวลา โดยศึกษาข้อมูลและปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงพ.ศ. 2523 จนถึง พ.ศ.2551

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ศักยภาพของพุทธเกษตรกรรมในการพึ่งตนเองของชุมชน : กรณีศึกษา ชุมชนปฐมอโคก จังหวัดนครปฐม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1.5.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

1.การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและอินเทอร์เน็ต

2.การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ(Primary Data) เป็นการศึกษาข้อมูลจากภาคสนามโดย

2.1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยมีแนวคำถามหลักประกอบการสัมภาษณ์ในประเด็นต่างๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานชุมชน กระบวนการผลิต การถ่ายทอดความรู้ของชุมชน เป็นต้น

2.2) การสนทนากลุ่ม (Group Discussion) เป็นการจัดกลุ่มสนทนา จำนวน 2 ครั้ง โดยในครั้งที่ 1 มีผู้ร่วมกลุ่มสนทนาจำนวน 5 คน ประกอบด้วยชาวชุมชนที่เป็นเกษตรกร ผู้ผลิตน้ำมันก๊วยภาพ ผู้รับผิดชอบงานจัดอบรม ผู้รับผิดชอบงานต้อนรับและแพทย์แผนไทย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและมุมมองเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง และครั้งที่ 2 มีผู้ร่วมกลุ่มสนทนาจำนวน 7 คน ประกอบด้วยเด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 คน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

2.3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้ศึกษาจะเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เห็นรูปแบบกระบวนการผลิตและการดำเนินธุรกิจของ

สมาชิก กระบวนการเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งรูปแบบการจัดความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งภายนอกและภายในชุมชน

1.5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จะใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ (Interview Guideline) นอกจากแนวคำถามที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ใช้เทปบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

1.5.3 กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาครั้งนี้ ใช้การเลือกตัวอย่างโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนปทุมมอโคก ประกอบด้วย

1. นักบวช จำนวน 6 รูป ประกอบด้วย สมณะ(นักบวชชาย) 3 รูป สิกขมาตุ(นักบวชหญิง) 3 รูป ซึ่งเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำ ปรีกษา แก่สมาชิกในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

2. คนวัด จำนวน 2 คน ประกอบด้วยแพทย์ 1 คน และ ครู (ถือศีล 8) 1 คน

3. ชาวชุมชน จำนวน 10 คน ซึ่งประกอบไปด้วย ประธานชุมชน 1 คน ครู (ถือศีล 5) 2 คน ชาวชุมชนที่มีหน้าที่การทำงานที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละฐานงาน ได้แก่แพทย์แผนไทย 1 คน ผู้ผลิตน้ำหมักจุลินทรีย์ 1 คน ผู้ทำงานต้อนรับ 1 คน ผู้รับผิดชอบงานจัดอบรม 1 คน เกษตรกรปลูกผัก 2 คน เกษตรกรเพาะเห็ด 1 คน

4. นักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขาปทุมมอโคก จำนวน 8 คน

1.5.4 พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาคือ ชุมชนปทุมมอโคก ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เพราะเป็นชุมชนที่มีการพึ่งตนเองสูง มีการผลิตอาหารและของใช้ต่างๆ ใช้กันเองภายในชุมชน มีการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการนำหลักพุทธเกษตรกรรมมาใช้ในการประกอบอาชีพของชุมชน

1.5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาจะกระทำการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีกรอบแนวคิดการวิเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.5.6 การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอผลการศึกษาเป็นการพรรณนาเชิงบรรยาย และวิเคราะห์ข้อมูลให้เห็นถึงรูปแบบของกระบวนการผลิตและกระบวนการเรียนรู้ และศักยภาพของชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ ตามแนวคิดพุทธเกษตรกรรมของสมาชิกชุมชน รวมทั้งมุมมองของสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง โดยอ้างอิงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมภาคสนามและเอกสารต่างๆ

1.5.7 ระยะเวลาในการศึกษา

โดยการศึกษาครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2549 จนถึง เดือนมีนาคม 2551 ใช้ระยะเวลา ประมาณ 2 ปี 6 เดือน โดยในช่วงปีแรก ผู้ศึกษาได้เข้าไปอาศัยอยู่ภายในชุมชนเป็นระยะๆ เดือนละ 2 ครั้ง ครั้งละ 3 - 4 วัน และในปีถัดมาได้เข้าไปเก็บข้อมูล โดยไม่ได้พักค้างในชุมชน ประมาณเดือนละครั้ง ครั้งละ 1-2 วัน และไปเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน เช่น การทำงานในฐานงานต่างๆ เช่น ฐานโรงครัว ฐานกลสิกรรม ฐานแปรรูปสมุนไพร เป็นต้น และเข้าร่วมงานในวันวิสาขบูชา วันไหว้ครู การจัดกิจกรรมอบรมให้กับแกนนำเกษตรกรภายนอกชุมชน เช่น การจัดอบรมหลักสูตรสังฆกรรมชีวิต

1.5.8 ขั้นตอนในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากงานเอกสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง อินเทอร์เน็ต เพื่อทำความเข้าใจและให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพุทธเกษตรกรรมในการพึ่งตนเองของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและข้อมูลเอกสารเพิ่มเติม ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้รูปแบบและกระบวนการผลิตรวมทั้งกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน การจัดสนทนากลุ่ม เพื่อทราบถึงมุมมองของสมาชิกในชุมชนโดยการเข้าไปอาศัยในชุมชนประมาณ 60 วัน เพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างเข้าใจและถูกต้องในมุมมองของสมาชิกในชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล จะเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและจะดำเนินการต่อเนื่องจนกระทั่งเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบข้อมูลและการเขียนรายงาน มีการตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งให้ครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาและนำผลที่ได้จากการศึกษามาประมวลวิเคราะห์และสรุปข้อมูลเป็นรูปเล่มรายงาน

ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอผลการศึกษา หลังจากได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และเขียนรายงานเรียบร้อยแล้ว เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์

1.6 นิยามศัพท์

ศักยภาพ หมายถึง พลัง อำนาจ ความสามารถ ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อการพัฒนาและให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้

พุทธเกษตรกรรม หมายถึง การทำเกษตรกรรมที่มีการนำเอาหลักธรรม แบบแผนการผลิตแบบเกษตรธรรมชาติ หลักความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อม การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมชุมชนมาเชื่อมความสัมพันธ์ไปพร้อมกัน ขณะเดียวกันก็มุ่งเน้นการพัฒนาทางจิตใจเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเอง หมายถึง การทำพุทธเกษตรกรรมของชุมชน เพื่อทำให้เกิดการพึ่งตนเองใน 5 ด้าน คือ การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี การพึ่งตนเองในด้านทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ และการพึ่งตนเองทางสังคมวัฒนธรรม

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

1. เพื่อทราบถึงกระบวนการผลิตและกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดพุทธเกษตรกรรมของชุมชนปฐมอโคก และนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนอื่นๆ เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง

2. เพื่อทราบถึงศักยภาพของพุทธเกษตรกรรมในการพึ่งตนเองด้านต่างๆของชุมชนปฐมอโคก

3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง

1.8 โครงสร้างวิทยานิพนธ์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้คือ

บทที่ 1 บทนำ ประกอบไปด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา คำถามการวิจัย วัตถุประสงค์ในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา นิยามศัพท์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และโครงสร้างวิทยานิพนธ์

บทที่ 2 การศึกษาทบทวนวรรณกรรม ประกอบไปด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาระแสทางเลือก แนวคิดพุทธเกษตรกรรม แนวคิดการพึ่งตนเอง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 3 ข้อมูลชุมชนปฐมอโคก ประกอบไปด้วยข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ ประวัติความเป็นมา สภาพทางกายภาพ ลักษณะประชากร หลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของชาวชุมชน การศึกษาของชุมชน การบริหารจัดการองค์กรชุมชน ชุมชนปฐมอโคกและเครือข่าย กิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวอโคก และระบบเศรษฐกิจชุมชน

บทที่ 4 ผลการศึกษา ประกอบไปด้วย รูปแบบและกระบวนการผลิตพุทธเกษตรกรรมของชุมชนปฐมอโคก การดำเนินธุรกิจชุมชน วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้สู่การพึ่งตนเอง ประเมินศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชนและสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการพึ่งตนเองของสมาชิกในชุมชน

บทที่ 5 สรุปผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ นำไปวิเคราะห์ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการศึกษาต่อไป